

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ NGOẠI GIAO

HỌC VIỆN NGOẠI GIAO

TRẦN THỊ HƯƠNG

HỘI GIÁO VÀ CHÍNH TRỊ LIÊN MINH CHÂU ÂU (EU)

Chuyên ngành: Quan hệ quốc tế

Mã số: 62 31 02 06

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ
CHUYÊN NGÀNH QUAN HỆ QUỐC TẾ

Hà Nội - 2017

Công trình được hoàn thành tại: Học viện Ngoại giao

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Vũ Dương Huân

Phản biện 1: PGS.TS Nguyễn Phương Bình

Phản biện 2: GS.TS Trần Thị Vinh

Phản biện 3: PGS.TS Bùi Thành Nam

Luận án được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án họp tại Học viện Ngoại giao

vào hồi 8h30 ngày 9 tháng 11 năm 2017

Có thể tìm hiểu luận án tại: Thư viện Học viện Ngoại giao
Thư viện Quốc gia

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài: Đề tài **Hồi giáo và chính trị Liên minh châu Âu (EU)** được thực hiện với bốn lý do chính sau: *Thứ nhất*, từ đầu thế kỷ XXI, vấn đề Hồi giáo nổi lên một cách mạnh mẽ, ngày càng trở thành một trong những vấn đề phức tạp và khó giải quyết đối với an ninh toàn cầu. Vấn đề xung đột giữa Hồi giáo và phương Tây thậm chí còn được một số học giả như Samuel Huntington cho rằng sẽ trở thành trục chính của quan hệ quốc tế. *Thứ hai*, châu Âu với những quốc gia phát triển, đại diện cho những giá trị dân chủ hiện đại đang phải đối diện một cách trực diện và mạnh mẽ nhất đối với vấn đề Hồi giáo. Đáng chú ý nhất là vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan đang tác động đến sự chia rẽ trong EU, sự trỗi dậy của chủ nghĩa dân túy và chủ nghĩa bài ngoại. Cộng thêm làn sóng di cư từ các nước Hồi giáo tới châu Âu trong những năm gần đây với số lượng hàng triệu người làm cho vấn đề Hồi giáo thực sự đặt ra một thách thức đối với chính trị châu Âu. *Thứ ba*, tìm hiểu sâu hơn về EU thông qua cách thức EU giải quyết các vấn đề Hồi giáo tại khu vực thực chất là tìm hiểu vấn đề liên kết, triển vọng phát triển của EU. Đây là nghiên cứu có ý nghĩa thực tế đối với Việt Nam khi EU là trung tâm quyền lực chính trị kinh tế thế giới có vai trò to lớn trong trật tự thế giới đa cực đang hình thành; EU còn là đối tác quan trọng của Việt Nam cả bình diện song phương và đa phương. Với quan điểm như trên, tác giả luận án lựa chọn đề tài “**Hồi giáo và chính trị Liên minh châu Âu (EU)**” để nghiên cứu, một vấn đề vừa có tính cần thiết, vừa có ý nghĩa thực tiễn và ý nghĩa khoa học.

2. Công trình nghiên cứu ở nước ngoài

2.1.1. Nghiên cứu về lịch sử, thực trạng của cộng đồng Hồi giáo tại EU bao gồm các tài liệu sau: Báo cáo *Tương lai của dân số Hồi giáo trên thế giới, tháng 1 năm 2011* của trung tâm nghiên cứu Pew;

công trình *Dân số Hồi giáo tại châu Âu: 1950-2020*, Houssain Kettani (2010), tài liệu *Nhập cư và những người nhập cư Hồi giáo: Phân tích so sánh giữa các nước châu Âu*, Natasha T.Duncan (2011) ... Những tài liệu trên đã nêu được những vấn đề sau: (1) lịch sử cộng đồng Hồi giáo tại EU; (2) bức tranh chung về thực trạng cộng đồng Hồi giáo tại EU hiện nay. Những vấn đề mà luận án cần làm rõ bao gồm: lý giải tại sao cộng đồng Hồi giáo tại EU lại là “cộng đồng đặc biệt”, tại sao cộng đồng này lại trở thành một phần trong đời sống chính trị - xã hội EU và có thể tác động mạnh mẽ đến liên minh này trên mọi phương diện.

2.1.2. Làm nền tảng cho việc nghiên cứu tác động của vấn đề hội nhập của cộng đồng Hồi giáo tại EU đối với đời sống chính trị EU có các tác phẩm như: cuốn sách *Hồi giáo ở châu Âu: nghiên cứu các trường hợp, so sánh và nhận định chung*, Reuven Amitai (2007), công trình *Thiếu khoan dung, Thành kiến và Phân biệt đối xử*, Andreas Zick (2011), cuốn sách *Hồi giáo tại châu Âu: Thúc đẩy hội nhập và chống lại Chủ nghĩa cực đoan*, Kristin Archick (2011), báo cáo *Chủ nghĩa phân biệt chủng tộc và Chủ nghĩa phân biệt đối xử tại nơi làm việc ở châu Âu*, Miet Lamberts (2013) ... Các công trình này chủ yếu nêu thực trạng hội nhập khó khăn người Hồi giáo tại châu Âu mà chưa phân tích sâu tác động của việc hội nhập của cộng đồng Hồi giáo đối với quá trình nhất thể hóa của EU.

2.1.3. Về thực trạng và nguyên nhân của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU gồm các tác giả đề cập tới như sau: Samir Amghar (2007) - *Những thách thức của Hồi giáo châu Âu đối với chính sách công và xã hội*; Olivier Roy (2009) - *Xung đột tôn giáo thiểu số ở châu Âu - Các loại hình cực đoan trong cộng đồng Hồi giáo ở châu Âu*; Alexander R. Alixiev (2011) - *Những sắc thái của chủ nghĩa cực đoan: Nguy cơ của Hồi giáo cực đoan đối với phương*

Tây và thế giới Hồi giáo ... Nhóm tài liệu này chưa đi sâu phân tích tác động của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đến tiến trình nhất thể hóa của EU, cũng như chưa nêu triển vọng quá trình cực đoan của thanh niên Hồi giáo.

2.1.4. Nghiên cứu về cộng đồng Hồi giáo và thể chế thế tục tại EU bao gồm các công trình tiêu biểu sau: cuốn sách *Những xung đột về thánh đường Hồi giáo ở châu Âu: vấn đề chính sách và xu hướng*, Stefano Allievi (2009); sau đó, Stefano Allievi khi hợp tác với Ethnobarometer (2010) đã ra đời công trình *Những thánh đường Hồi giáo ở châu Âu – Tại sao giải pháp lại trở thành vấn đề*; tác phẩm *Tranh luận về mạng che mặt ở châu Âu*, Viviane Teitelbaum (2011) ... Các công trình này đều cho thấy vấn đề trang phục, vấn đề thánh đường của người Hồi giáo đã đẩy EU vào những cuộc tranh cãi xã hội căng thẳng. Tuy nhiên, các công trình này chưa lý giải sâu nguyên nhân chính trị của những cuộc tranh cãi đó.

2.1.5. Làm cơ sở để nghiên cứu tác động của vấn đề Hồi giáo đối với sự ủng hộ của cử tri đối với các đảng phái chính trị EU bao gồm các công trình như sau: Tác phẩm *Thách thức Hồi giáo: Chính trị và tôn giáo tại Tây Âu*, Klausen, Jytte (2005); Nora Langenbacher (2011); bài viết *Sự nổi lên của các đảng chính trị theo cách thức thúc đẩy quan điểm bài Hồi giáo*, Heiner Bielefeldt (2012) ... Khảo sát các công trình trên, có thể thấy các đảng cánh hữu tại EU đang ngày nhận được sự ủng hộ rộng rãi của công dân tại khu vực này một phần là do họ đã tận dụng tốt các vấn đề Hồi giáo. Những vấn đề mà tác giả sẽ làm rõ thêm là: đưa ra những kiến giải cho sự thành công của các đảng cánh hữu và sự thất bại của các đảng cánh tả trong việc xử lý và tiếp cận với các vấn đề Hồi giáo, đồng thời làm rõ triển vọng của các đảng này trong thời gian tới khi mà các vấn đề Hồi giáo tại EU khó có thể giải quyết triệt để, thậm chí ngày một phức tạp hơn.

2.2. Công trình nghiên cứu ở trong nước

Đề cập tới vấn đề này hiện mới có nhà nghiên cứu Nguyễn Văn Dũng (2012), với cuốn sách *Tôn giáo với đời sống chính trị - xã hội ở một số nước trên thế giới*. Ông dành một số trang viết về Hồi giáo với đời sống chính trị - xã hội Tây Âu. Trong đó chủ yếu phân tích đạo luật cấm các biểu trưng tôn giáo ở nơi công cộng (phần lớn nhằm vào người Hồi giáo). Ngoài ra, một số công trình viết về Hồi giáo hiện đại tại Việt Nam rất có giá trị tham khảo để nghiên cứu về Hồi giáo ở EU bao gồm: Ngô Văn Doanh (2013), *Hồi giáo với đời sống chính trị Đông Nam Á*; Phạm Thị Vinh (2007), *Một số vấn đề về xung đột sắc tộc và tôn giáo ở Đông Nam Á*; Lương Thị Thu Hương (2013), *Islamism trong bối cảnh toàn cầu hóa ...*

Tóm lại, khảo cứu các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước, có thể thấy nghiên cứu về **Hồi giáo và chính trị Liên minh châu Âu (EU)** là một đề tài không bị trùng lặp.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu: *Mục đích nghiên cứu của luận án:* làm rõ các tác động của vấn đề Hồi giáo đối với tiến trình nhất thể hóa của EU, quá trình giải quyết và kết quả đạt được của EU về vấn đề này từ đầu thế kỷ XXI đến nay, từ đó đưa ra được những dự báo cho triển vọng giải quyết vấn đề này đến năm 2030 của EU. *Nhiệm vụ nghiên cứu* bao gồm: (1) Phân tích vấn đề Hồi giáo nổi cộm trên thế giới và tại các nước EU, đồng thời làm rõ tác động của vấn đề Hồi giáo đối với chính trị EU từ đầu thế kỷ XXI đến nay. (2) Phân tích cách thức EU giải quyết vấn đề Hồi giáo và kết quả đạt được của EU về vấn đề này. (3) Phân tích xu hướng tác động của các vấn đề Hồi giáo đối với chính trị EU đến năm 2030, trên cơ sở đó dự báo triển vọng EU giải quyết các vấn đề Hồi giáo đến năm 2030.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu: Dưới tên *Hồi giáo và Chính trị EU*, luận án giới hạn đối tượng và phạm vi nghiên cứu như sau: (1) **Đối tượng nghiên cứu của luận án là:** Vấn đề Hồi giáo trong

chính trị EU. Luận án đi sâu phân tích vấn đề của cộng đồng Hồi giáo đã định cư qua nhiều thế hệ tại EU. (2) **Thời gian nghiên cứu**: là từ đầu thế kỷ XXI đến nay, nhất là sau sự kiện 11/9/2001. (3) **Không gian nghiên cứu**: các nước thuộc EU, đặc biệt là Pháp và Đức - hai nước được coi là hai trụ cột quan trọng của EU; có số lượng người Hồi giáo đông nhất EU và tiêu biểu nhất trong việc giải quyết các vấn đề Hồi giáo. (4) **Nội dung nghiên cứu**: Luận án tập trung phân tích hai vấn đề nổi cộm, thời sự nhất của cộng đồng Hồi giáo tại EU hiện nay là *vấn đề hội nhập của cộng đồng Hồi giáo* và *vấn đề khủng bố của những kẻ Hồi giáo cực đoan*. Qua đó làm rõ tác động của vấn đề Hồi giáo đối với quá trình nhất thể hóa của EU, biện pháp giải quyết và kết quả đạt được của EU về vấn đề này, từ đó đưa ra được những dự báo cho triển vọng giải quyết vấn đề Hồi giáo đến năm 2030 của EU. Ngoài ra, do chính trị EU là một khái niệm rộng (bao gồm thể chế, hiến pháp, quyền lực ...) nên luận án tập trung làm rõ tác động của vấn đề Hồi giáo đối với *quá trình nhất thể hóa của EU* trên bốn phương diện: (1) làm chia rẽ cộng đồng trong xã hội EU; (2) thách thức việc thực hiện chủ nghĩa thế tục; (3) thách thức an ninh xã hội và (4) góp phần tạo khủng hoảng hệ thống chính trị.

5. Phương pháp nghiên cứu:

Phương pháp luận của luận án được hình thành trên các cơ sở như sau: (1) *Chủ nghĩa Marx – Lenin* nhất là chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử. (2) *Quan điểm của Marx, F. Engels, Lenin và tư tưởng Hồ Chí Minh về tôn giáo*; (3) *Quan điểm của Đảng và Nhà nước về các vấn đề tôn giáo*.

Phương pháp nghiên cứu được sử dụng trong luận án là: (1) *Phương pháp lịch sử - logic*; (2) *Phương pháp phân tích - tổng hợp*; (3) *Phương pháp nghiên cứu trường hợp*; (4) *Phương pháp so sánh*; (5) *Phương pháp phân tích chính sách*; (6) *Phương pháp dự báo*. Ngoài ra, luận án cũng sử dụng một số phương pháp khác như

phương pháp định lượng, phương pháp quan sát, phương pháp phân tích sự kiện ... để giải quyết nhiệm vụ của mục tiêu nghiên cứu.

Cách tiếp cận: Đề tài áp dụng cách *tiếp cận hệ thống* và *đa ngành*. Bên cạnh đó cách *tiếp cận thực tiễn* được áp dụng xuyên suốt luận án bởi hai lý do: *Thứ nhất*, hiện tại chưa có lý thuyết về vấn đề Hồi giáo trong chính trị quốc tế nói chung và trong chính trị EU nói riêng. *Thứ hai*, những lý thuyết về tôn giáo và chính trị lại khó áp dụng đối với việc nghiên cứu vấn đề Hồi giáo tại EU bởi Hồi giáo là tôn giáo thiểu số của cộng đồng nhập cư tại EU trong khi mối quan hệ giữa tôn giáo và chính trị được đề cập trong các tài liệu hữu quan thường là mối quan hệ giữa tôn giáo đa số và chính trị cầm quyền.

6. Tư liệu nghiên cứu: Đề tài sử dụng các tài liệu gốc bao gồm các văn bản về chính sách, các báo cáo chính thức của EU và của chính phủ các nước thành viên EU (chủ yếu là Pháp và Đức); các tài liệu chuyên khảo, tham khảo, các bài viết trên các tạp chí chuyên ngành như *Nghiên cứu quốc tế, Nghiên cứu châu Âu, Nghiên cứu tôn giáo*, các trang web chính thức của EU.

7. Đóng góp của luận án: (1) là công trình nghiên cứu có hệ thống đầu tiên từ góc nhìn của một nhà nghiên cứu Việt Nam về tác động của vấn đề Hồi giáo đối với tiến trình nhất thể hóa châu Âu. (2) là tài liệu tham khảo đối với các hoạt động nghiên cứu, giảng dạy về: tôn giáo trong quan hệ quốc tế, Hồi giáo trong quan hệ quốc tế, Hồi giáo tại EU và giảng dạy về EU.

8. Bố cục của luận án: Ngoài mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục, luận án được bố cục thành 3 chương. *Chương 1:* Vấn đề Hồi giáo trong chính trị quốc tế và chính trị EU hiện đại. *Chương 2:* EU với việc giải quyết vấn đề Hồi giáo từ đầu thế kỷ XXI đến nay. *Chương 3:* Triển vọng EU giải quyết vấn đề Hồi giáo đến năm 2030 và một số khuyến nghị.

CHƯƠNG 1: VẤN ĐỀ HỒI GIÁO TRONG CHÍNH TRỊ QUỐC TẾ VÀ CHÍNH TRỊ EU HIỆN ĐẠI

1.1. Hồi giáo trên thế giới và vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan trong chính trị quốc tế hiện đại

1.1.1. Khái quát về Hồi giáo trên thế giới

1.1.1.1. Một số nhận thức về Hồi giáo. Islam (Hồi giáo), theo nghĩa Arập là người vâng lệnh, hay quy phục hoặc toàn tâm toàn ý với Allah, là tôn giáo độc thần dòng Abraham, ra đời vào thế kỷ VII sau Công nguyên tại bán đảo Arập. Muhammad (570 – 632) là người sáng lập ra Hồi giáo đồng thời cũng là lãnh tụ của các dân tộc Arập cả trên phương diện chính trị và quân sự. Sau 23 năm truyền đạo từ năm 610 đến trước khi ông qua đời năm 632, Muhammad đã hoàn thành sứ mệnh của mình – đó là thống nhất toàn bộ bán đảo Arập.

1.1.1.2. Cộng đồng Hồi giáo trên thế giới. Hiện nay, đạo Hồi là tôn giáo có số lượng tín đồ lớn thứ hai trên thế giới, sau Kitô giáo. Thế giới có khoảng 1,6 tỷ người Hồi giáo, chiếm 23% dân số thế giới. Đây cũng là tôn giáo có tốc độ tăng trưởng nhanh nhất thế giới. Đạo Hồi phân bố ở khắp các châu lục. Mặc dù Trung Đông và Bắc Phi được coi là xứ sở của đạo Hồi nhưng vùng này chỉ có 20% trong tổng số người Hồi giáo trên thế giới sinh sống. Vùng có đông người Hồi giáo nhất lại là vùng châu Á – Thái Bình Dương, chiếm đến 2/3 người Hồi giáo trên thế giới (khoảng 62%).

1.1.2. Vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan trong chính trị quốc tế hiện đại. Nhắc đến vấn đề Hồi giáo trong chính trị quốc tế không thể không nhắc đến quan hệ giữa các nước Hồi giáo; vai trò của Hồi giáo trong cuộc chiến tranh Palestín; chủ nghĩa Hồi giáo... Tuy nhiên, có thể nhận thấy rằng vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan trên thế giới hiện nay, đặc biệt là tại Trung Đông là vấn đề thời sự nhất, tác động

lớn đến quan hệ quốc tế.

1.2.1.1. Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan

Khái niệm chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan. Khi bàn về chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan cần phải nhận quan điểm gắn đạo Hồi với khủng bố. Thuật ngữ *Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan* có nội hàm như sau: (1) là một hình thức của chủ nghĩa khủng bố tôn giáo; (2) được thực hiện bởi những người theo đạo Hồi cực đoan về mặt tư tưởng, tàn bạo về mặt hành động; (3) nhân danh tôn giáo để thực hiện các âm mưu chính trị.

Thực trạng chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan. Từ đầu thế kỷ XXI đến nay, các phong trào tiêu biểu của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan bao gồm: Wahhabism, Salafi, Huynh đệ Hồi giáo (Muslim Brotherhood), Hamas, Taliban, al-Qaeda, và IS. Đứng đầu danh sách các tổ chức khủng bố gây tiếng vang nhất thế giới chính là al-Qaeda và IS.

Nguyên nhân chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan. (1) sự can thiệp của phương Tây đã khiến cho các nước Hồi giáo rơi vào tình trạng đói nghèo, kiệt quệ, chia rẽ và suy thoái; (2) mặt trái của toàn cầu hóa dẫn đến sự “xâm thực” của văn hóa và chính trị phương Tây, từ đó phá vỡ cấu trúc tôn giáo của các xã hội Hồi giáo; (3) việc diễn giải Kinh thánh sai lệch, bỏ qua bối cảnh đương đại; (4) sự ảnh hưởng của chính quyền độc tài tại một số nước Hồi giáo; (5) mâu thuẫn nội bộ trong thế giới Hồi giáo giữa dân chủ và độc tài, giữa quá khứ và tương lai, giữa truyền thống và hiện đại.

1.2.1.2. Tác động của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan đối với chính trị quốc tế hiện đại

Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan làm gia tăng thách thức an ninh toàn cầu. Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan được cho là tàn bạo nhất, dã man nhất trong các loại hình khủng bố hiện nay.

Chúng tạo nên phong trào tấn công liều chết dưới danh nghĩa thánh chiến gây thương vong cao, khó lường và khó ngăn chặn. Ngoài ra chúng còn có tham vọng dử dụng vũ khí hạt nhân, khiến chúng đặc biệt nguy hiểm đối với an ninh toàn cầu.

Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan thách thức thiết chế xã hội, hệ thống chính trị và giá trị quốc gia. Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan có mục tiêu cao nhất là thiết lập một nhà nước Hồi giáo, xây dựng một xã hội Hồi giáo với các giá trị hay luật lệ hà khắc tồn tại từ thuở sơ khai của đạo Hồi vào thế kỷ VII. Chúng vứt bỏ những gì được cho là thuộc văn minh phương Tây và đề cao tính “thanh khiết” của đạo Hồi.

Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan tác động đến việc hợp tác quốc tế. Thách thức của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan đã vượt tầm mỗi quốc gia vì vậy việc hợp tác quốc tế để giải quyết vấn đề này rất được chú trọng. Trong đó, tác động của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan đến việc hình thành liên minh chống Nhà nước Hồi giáo tự xưng (IS) trên toàn thế giới hiện nay được cho là mạnh mẽ nhất. Quy mô hợp tác không chỉ dừng lại trong một liên minh mà còn vượt khuôn khổ liên minh. Quá trình hợp tác này có cả thành công và hạn chế. Thành công cho thấy nỗ lực đáng ghi nhận của các quốc gia trong cuộc chiến chống khủng bố quốc tế đã góp phần làm suy giảm sức mạnh của IS. Hạn chế là mâu thuẫn về lợi ích giữa các quốc gia, giữa các liên minh và chất lượng hợp tác chưa hiệu quả.

1.2. Cộng đồng Hồi giáo tại EU và một số vấn đề liên quan

1.2.1. Khái quát về cộng đồng Hồi giáo tại EU

1.2.1.1. Cộng đồng Hồi giáo tại châu Âu. Tổng dân số Hồi giáo ở châu Âu vào năm 2010 là 44.138.000. Đông Âu có số lượng người Hồi giáo đông nhất, khoảng 18.376.000 người. Sau đó là đến Tây Âu, 11.297.000 người. Nam Âu là 10.682.000 người. Cuối cùng là Bắc

Âu, 3.783.000 người. Đến năm 2030, số người Hồi giáo ở châu Âu dự báo tăng lên đến 58.209.000 người. Mặc dù số lượng người Hồi giáo ở châu Âu đang gia tăng nhưng so với dân số của lục địa này lại rất thấp và so với số lượng người Hồi giáo trên thế giới thì vẫn chiếm tỷ lệ khá nhỏ.

1.2.1.2. Cộng đồng Hồi giáo tại EU

Lịch sử cộng đồng Hồi giáo tại EU. Lịch sử của người Hồi giáo tại EU làm nên tính chất cộng đồng nhập cư của họ. làn sóng nhập cư diễn ra chủ yếu từ sau năm 1960 đến những năm 1980 theo chương trình có tổ chức giữa chính phủ của quốc gia gốc và các nước thuộc địa cũ để đáp ứng nhu cầu về lao động phổ thông. Ngoài ra, những người từng cộng tác với chính quyền thuộc địa của một số nước EU đã từ bỏ quê hương, trở về chính quốc (Pháp, Bỉ ...) sau khi thời kỳ thuộc địa kết thúc, tạo nên dòng nhập cư lớn vào EU.

Tình hình cộng đồng Hồi giáo tại EU. Tại EU, cộng đồng Hồi giáo có khoảng 19 triệu người, ước tính chiếm 3,8% tổng dân số. Hồi giáo là tôn giáo thiểu số lớn nhất ở EU và cũng là cộng đồng Hồi giáo hải ngoại lớn thứ ba trên thế giới. *Tại Pháp*, năm 2010, có khoảng 4,71 triệu người Hồi giáo, tương ứng với 7,5% dân số. Cộng đồng Hồi giáo ở Pháp chủ yếu đến từ các nước châu Phi như Maroc, Angiêri, Tuynidi, Xênegan. *Tại Đức*, năm 2010, có khoảng 4,76 triệu người Hồi giáo, xấp xỉ 5,8% dân số. Ở Đức, cộng đồng Hồi giáo gốc Thổ Nhĩ Kỳ chiếm số lượng đông nhất. Theo số liệu năm 2016, có khoảng 6 triệu người Hồi giáo tại Pháp và khoảng hơn 6 triệu người Hồi giáo tại Đức.

Một số đặc điểm của cộng đồng Hồi giáo tại EU. Cộng đồng Hồi giáo có ba đặc trưng cơ bản như sau: (1) *cộng đồng thiểu số.* Chỉ chiếm khoảng 3% dân số EU cho thấy cộng đồng Hồi giáo tại EU là cộng đồng thiểu số. Hơn nữa cộng đồng thiểu số này lại còn mang tôn giáo thiểu số, thậm chí còn bị coi là tôn giáo “lạ”. (2) *cộng đồng*

nhập cư. Nhìn xuyên suốt lịch sử phát triển của cộng đồng này tại EU có thể thấy, nhập cư là đặc trưng lớn của cộng đồng này (3) *cộng đồng đa dạng.* Chính vì quá đa dạng về chủng tộc, ngôn ngữ, văn hóa nên mỗi cộng đồng Hồi giáo lại có những lối sống khá riêng cho dù họ có chung một tôn giáo.

1.2.2. Một số vấn đề Hồi giáo trong đời sống chính trị EU. Cộng đồng Hồi giáo tại EU có những vấn đề về địa vị pháp lý, vấn đề về tự do tôn giáo, vấn đề về an sinh xã hội, vấn đề về thất nghiệp, vấn đề về tệ nạn xã hội, vấn đề về hội nhập, vấn đề về nhập cư, vấn đề về chủ nghĩa khủng bố ... Trong những vấn đề này, vấn đề hội nhập và vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan là hai vấn đề thời sự nhất và là những vấn đề tác động đến chính trị EU nhiều nhất.

1.2.2.1. Vấn đề hội nhập của cộng đồng Hồi giáo tại EU

Thực trạng hội nhập của cộng đồng Hồi giáo tại EU. Mặc dù được sinh ra và lớn lên tại EU, song một số người Hồi giáo vẫn tỏ ra khó hội nhập với cuộc sống nơi đây. Theo Trung tâm Nghiên cứu Pew, hầu hết người dân EU nói rằng người Hồi giáo trong đất nước họ muốn tách biệt khỏi xã hội sở tại. Trung bình có 58% người được hỏi ở 10 nước EU bày tỏ quan điểm này. Việc khó hội nhập vào xã hội sở tại phổ biến hơn ở thanh niên Hồi giáo thế hệ thứ hai và thứ ba.

Nguyên nhân hội nhập khó khăn của cộng đồng Hồi giáo: Trên phương diện tôn giáo, Hồi giáo là một tôn giáo mạnh, với giáo lý chặt chẽ vì thế nó tác động mạnh mẽ tới các nền văn minh khác để bảo tồn giá trị của mình. Trên phương diện văn hóa, chính văn hóa trang phục, văn hóa ẩm thực đã làm cho người Hồi giáo khó hội nhập hơn so với các cộng đồng nhập cư khác. Trên phương diện chính sách, những hạn chế trong chính sách của EU trong việc hội nhập người Hồi giáo cũng làm cho việc hội nhập khó khăn hơn. Trên phương diện khác biệt về giá trị giữa cộng đồng Hồi giáo và cộng đồng bản địa EU, đó là sự va chạm giữa một bên hợp nhất quyền lực tôn giáo

và quyền lực chính trị (Hồi giáo) và một bên phân tách quyền lực tôn giáo với quyền lực chính trị (EU). *Trên phương diện bản thân cộng đồng Hồi giáo có muốn hội nhập hay không*, trên thực tế, một bộ phận không nhỏ người Hồi giáo chưa thực sự cố gắng hội nhập vào xã hội sở tại. *Trên phương diện kinh tế*, đây là lý do quan trọng nhất tác động đến mọi ngã đường hội nhập của cộng đồng Hồi giáo.

1.2.2.2. Vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU

Thực trạng chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU. Bức tranh khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU từ đầu thế kỷ XXI đến nay được định hình bởi những sự kiện khủng bố lớn như: đánh bom ở London 7/7/2005; đánh bom ở Madrid 11/3/2004 và 2005; vụ xả súng tại tòa soạn báo Charlie Hebdo, Paris ngày 7/1/2015; 6 vụ tấn công liên hoàn tại Paris, Pháp ngày 13/11/2015; 3 vụ đánh bom liên tiếp tại Bỉ ngày 22/3/2016; vụ khủng bố ở Nice, Pháp ngày 14/7/2016; và vụ tấn công bằng xe tải vào khu chợ Giáng sinh tại Berlin, Đức 19/12/2016. Gần đây là 2 vụ tấn công ở London ngày 22/3/2017 và ở Thụy Điển ngày 7/4/2017. Các cuộc khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU có bốn đặc điểm chính: (1) đều có nguồn gốc nhập cư; (2) được sản sinh ra trên chính mảnh đất châu Âu; (3) có liên hệ với các nhóm khủng bố quốc tế khác; (4) có thể trở thành nguy cơ an ninh quốc tế.

Nguyên nhân dẫn tới chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU. Nguyên nhân khiến cho một số người Hồi giáo tại EU đi theo chủ nghĩa khủng bố trên chính mảnh đất châu Âu bao gồm: (1) tình trạng thất nghiệp, kinh tế khó khăn; (2) tình trạng kỳ thị chủng tộc, phân biệt đối xử; (3) sự khác nhau giữa các thế hệ và việc đánh mất cội nguồn gia đình; (4) sự thiếu vắng việc giáo dục tôn giáo và quyền tôn giáo; (5) việc muốn tìm bản sắc riêng cho mình của một số thanh niên Hồi giáo; (6) sự thất bại của chính sách giải quyết vấn đề hội nhập của cộng đồng Hồi giáo; (7) sự can thiệp quân sự của EU tại quốc gia Hồi giáo.

1.3. Tác động của vấn đề Hồi giáo đối với đời sống chính trị EU

1.3.1. Trên phương diện cố kết cộng đồng, để tiến tới nhất thể hóa, EU không thể không tính tới sự cố kết các cộng đồng trong xã hội. Tuy nhiên sự chia rẽ trong xã hội EU đối với cộng đồng Hồi giáo làm cho vấn đề này trở nên khó khăn hơn. Sự chia rẽ đó hình thành nên hai xu hướng trái ngược nhau trong cộng đồng bản địa: (1) xu hướng bài Hồi giáo (Islamophobia); (2) xu hướng có cảm tình và ủng hộ người Hồi giáo. Tuy xu hướng thứ hai mới là xu hướng chính nhưng xu hướng thứ nhất đang ngày một lớn mạnh tác động tiêu cực đến quá trình nhất thể hóa của EU.

1.3.2. Trên phương diện thực hiện chủ nghĩa thế tục, chủ nghĩa thế tục tại EU gặp không ít vấn đề khi áp dụng với cộng đồng Hồi giáo. Việc cấm các biểu trưng tôn giáo ở nơi công cộng chủ yếu nhằm vào người Hồi giáo ở một số nước EU cho thấy tác động của cộng đồng Hồi giáo đối với việc thực hiện chủ nghĩa thế tục tại EU rất rõ nét. Những tranh luận về trang phục của phụ nữ Hồi giáo đã đẩy các nước EU vào những cuộc tranh luận chính trị căng thẳng và có thể dẫn tới sự phát triển của chủ nghĩa cực đoan Hồi giáo, cũng như gia tăng bạo lực chống lại người Hồi giáo.

1.3.3. Trên phương diện đảm bảo an ninh, tác động của khủng bố Hồi giáo cực đoan đối với việc đảm bảo an ninh tại EU rất rõ nét. *Trước hết* là thể hiện qua cảm giác bất an của người dân EU khi họ phải chứng kiến liên tiếp các vụ khủng bố đẫm máu tại EU trong những năm qua. *Thứ hai* là số người thiệt mạng do các vụ tấn công khủng bố của những kẻ Hồi giáo cực đoan cũng cao hơn so với các lực lượng khủng bố khác. *Thứ ba,* cùng với cuộc khủng hoảng nhập cư, khủng bố Hồi giáo cực đoan tại EU đã tạo nên thách thức đối với việc duy trì hiệp ước Schengen.

1.3.4. Trên phương diện thay đổi hệ thống chính trị, các vấn đề Hồi giáo tại EU đã tạo nên những hiệu ứng chính trị trái chiều tại Liên minh này. Cùng với sự trỗi dậy mạnh mẽ của các đảng cánh hữu là xu thế thoái trào của lực lượng cánh tả. Các đảng cánh hữu thường đề cập đến những quan ngại về việc mất bản sắc quốc gia do sự “xâm thực” của người Hồi giáo đã liên tục đạt được thành công trong cuộc bầu cử tại EU. Ngược lại, một phần do chưa đề ra được các giải pháp đối với vấn đề Hồi giáo, các đảng cánh tả nhận được ít sự ủng hộ hơn và rơi vào thoái trào.

Tiểu kết

Chương 1 khép lại với các kết luận sau: *Một là,* trong các vấn đề Hồi giáo trên thế giới hiện nay nổi cộm nhất là vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan. Thực trạng khủng bố Hồi giáo cực đoan và việc hợp tác của các nước trên thế giới trong cuộc chiến chống khủng bố đều sẽ tác động đến vấn đề Hồi giáo tại EU. *Hai là,* cộng đồng Hồi giáo tại EU đã và đang đặt ra những vấn đề nan giải đối với Liên minh, trong đó nổi cộm là việc hội nhập khó khăn của cộng đồng Hồi giáo và việc gia tăng chủ nghĩa khủng bố trong cộng đồng này. *Ba là,* những vấn đề Hồi giáo này tạo nên sự chia rẽ trong xã hội EU đối với người Hồi giáo; tạo nên thách thức đối với an ninh của EU; tạo nên khó khăn cho việc thực thi nguyên tắc thế tục; và tạo nên những hiệu ứng chính trị trái chiều, gây chia rẽ trong Liên minh.

CHƯƠNG 2: EU VỚI VIỆC GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ HỒI GIÁO TỪ ĐẦU THẾ KỶ XXI ĐẾN NAY

Xét thấy hai vấn đề: hội nhập khó khăn và gia tăng khủng bố Hồi giáo cực đoan là hai vấn đề nổi cộm nhất, mang tính thời sự nhất của cộng đồng Hồi giáo tại EU như đã phân tích trong chương 1, luận án chủ yếu phân tích quá trình EU giải quyết vấn đề Hồi giáo dưới hai góc độ này.

2.1. Chính sách của EU đối với vấn đề Hồi giáo

2.1.1. Chính sách của EU đối với việc hội nhập của cộng đồng Hồi giáo

2.1.1.1. Cấp độ Liên minh, đề hội nhập người nhập cư nói chung và người Hồi giáo nói riêng, EU có hai hướng tiếp cận. Một là dùng các “luật mềm”, chủ yếu là những gợi ý từ Hội đồng châu Âu và Ủy ban châu Âu, trong đó đáng chú ý *Các nguyên tắc cơ bản chung (CBPs)* về hội nhập. Hai là “luật cứng”, luật pháp của EU, quan trọng nhất là Luật về bình đẳng chủng tộc luật (2000/43/EC) và Luật về bình đẳng trong công việc (2000/78/EC).

2.1.1.2 Cấp độ quốc gia, Pháp duy trì mô hình hội nhập mang tính *thế tục* và *cộng hòa*, chủ yếu nhấn mạnh rằng: khác biệt văn hóa, tôn giáo phải được khuôn vào lĩnh vực riêng tư và mọi tôn giáo đều bình đẳng trước nhà nước. Đức là ví dụ điển hình cho mô hình hội nhập theo *chủ nghĩa đa văn hóa*, với nội dung chính là cho phép các cộng đồng nhập cư duy trì văn hóa, tôn giáo, ngôn ngữ của họ trong khi phải tôn trọng các giá trị chung của xã hội dân chủ Đức.

2.1.2. Chính sách của EU đối với việc chống khủng bố Hồi giáo cực đoan

2.1.2.1. Cấp độ liên minh, EU đã đưa ra một định nghĩa chung về khủng bố và chống khủng bố (2002), thành lập Eurojust (Cơ quan tư pháp châu Âu), Europol (Cơ quan cảnh sát châu Âu), thông qua Lệnh bắt giữ toàn châu Âu (EAW), đặc biệt là Chiến lược chống khủng bố

châu Âu (EU-FAT) cũng như tăng cường tham gia hoạt động chống khủng bố quốc tế.

2.1.2.2. Cấp độ quốc gia, Pháp đã đưa ra Luật truy tố (2012) cho phép truy tố và kết án công dân Pháp tham gia các trại huấn luyện khủng bố nước ngoài; Luật mới về chống khủng bố (2016) và tăng cường hoạt động quân sự chống IS. Sau sự kiện 11/9, Đức xác định chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan là mối đe dọa an ninh chủ yếu của nước Đức, đưa ra Luật chống khủng bố (2001), sửa đổi Luật này vào năm 2016 và tăng cường tham gia cuộc chiến chống khủng bố toàn cầu đặc biệt là tại Ápganixtan và Xyri.

2.2. Thực tiễn EU giải quyết vấn đề Hồi giáo

2.2.1. Việc triển khai chính sách hội nhập đối với cộng đồng Hồi giáo

2.2.1.1. Cấp độ Liên minh, EU triển khai chính sách hội nhập trên các phương diện như: phương diện giáo dục với ba hệ thống trường dành cho người Hồi giáo; phương diện truyền thông với việc mở kênh Euronews, có cả tiếng Urdu cho người Hồi giáo; phương diện triển khai các dự án về Hồi giáo như dự án “Hiểu Hồi giáo: Thách thức bài Hồi giáo”.

2.2.1.2. Cấp độ quốc gia, Pháp chú trọng đào tạo các giáo sĩ Hồi giáo để tránh việc nhập khẩu giáo sĩ từ nước ngoài; cấm trang phục của phụ nữ Hồi giáo tại nơi công cộng; gây quỹ tài trợ cho cộng đồng Hồi giáo; thành lập Hội đồng Hồi giáo Pháp (CFCM). Đức đưa ra hai mô hình giáo dục người Hồi giáo mang tên Nghiên cứu Hồi giáo và Giáo dục tôn giáo Hồi giáo; tạo điều kiện cho người Hồi giáo tham gia hoạt động kinh tế; thành lập Hội nghị Hồi giáo Đức (DIK).

2.2.2. Việc triển khai chính sách chống khủng bố Hồi giáo cực đoan

2.2.2.1. Cấp độ Liên minh, EU cho phép tái kiểm soát biên giới trong vòng 2 năm (2015-2016); thành lập Lực lượng bảo vệ bờ biển và biên

giới châu Âu; thông qua việc chia sẻ thông tin hành khách (PNR); thành lập Trung tâm chống khủng bố châu Âu (2016) và hợp tác với Trung Đông, Bắc Phi, Tây Balkan, Thổ Nhĩ Kỳ và vùng Sừng châu Phi (2017).

2.2.2.2. *Cấp độ quốc gia*, Pháp và Đức đều tăng cường lực lượng an ninh; tăng ngân sách quốc phòng; tăng cường chia sẻ thông tin tình báo; tăng cường kiểm soát biên giới; tăng cường hoạt động quân sự tại Xyri. Đặc biệt, Pháp phải ban bố tình trạng khẩn cấp, lần đầu tiên kể từ năm 1961.

2.3. Đánh giá quá trình EU giải quyết vấn đề Hồi giáo

2.3.1. Đối với vấn đề hội nhập của cộng đồng Hồi giáo

2.3.1.1. *Cấp độ Liên minh*, thành công của EU là các quốc gia thành viên đã thống nhất được những nội dung chính của tiến trình hội nhập, đáng chú ý là việc xác định hội nhập phải đến từ hai phía và hội nhập kinh tế đóng vai trò then chốt. Hạn chế của EU là chính sách hội nhập chủ yếu thuộc về trách nhiệm của các nước thành viên và chưa đưa ra được chính sách hội nhập chung. Nguyên nhân của hạn chế là do: tại EU, song song với quá trình nhất thể hóa cao độ là quá trình quốc gia hóa cao độ; các quốc gia EU theo thể chế thể tục nên chưa chú trọng vai trò tôn giáo trong đời sống cộng đồng Hồi giáo; người dân EU nhận thức họ là dân tộc có nền văn hóa đồng nhất (Kitô giáo) nên khó chấp nhận những luồng văn hóa “lạ”.

2.3.1.2. *Cấp độ quốc gia*, tại Pháp, thành công được ghi nhận trên việc trao quyền công dân cho người Hồi giáo, thành lập Hội đồng Hồi giáo Pháp, giúp công dân Pháp phần lớn vẫn giữ thái độ tích cực với người Hồi giáo; hạn chế là tính chất thể tục có phần khắt khe của Pháp làm cho người Hồi giáo cảm thấy bị phân biệt đối xử. Tại Đức, thành công lớn nhất là cộng đồng Hồi giáo tại Đức đóng góp rất tích cực cho nền kinh tế Đức, tham gia tốt các lớp giáo dục dành cho họ;

hạn chế là chủ nghĩa đa văn hóa Đức ưu tiên cho tính đa dạng mà không quan tâm thỏa đáng tới tính thống nhất.

2.3.2. Đối với vấn đề chống chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan

2.3.2.1. *Cấp độ Liên minh*, thành công là các nước EU đã đoàn kết trong việc đưa ra đề xuất cho chính sách chung cũng như giải pháp tình thế; tiêu diệt được nhiều thủ phạm tấn công và ngăn chặn được nhiều âm mưu khủng bố. Hạn chế là sự chông chéo về thẩm quyền trong cơ chế và chính sách chống khủng bố của EU, thể chế tư pháp và ngành tình báo còn nhiều bất cập, bất đồng trong việc hợp tác với thế giới Hồi giáo. Nguyên nhân của hạn chế là do: tính chất phức tạp của cuộc chiến chống khủng bố đòi hỏi phải có sự phối hợp của các chính sách đối nội và đối ngoại; nhiều nước không chịu từ bỏ vấn đề “chủ quyền quốc gia” nên không muốn chia sẻ thông tin tình báo.

2.3.2.2. *Cấp độ quốc gia*, cả Đức và Pháp đều thành công trong việc bắt giữ được nhiều nghi can khủng bố và ngăn chặn được những âm mưu khủng bố tiếp theo, ngăn chặn các chiến binh thánh chiến nước ngoài cung cấp tài chính cho những phần tử cực đoan trong nước. Về hạn chế, Pháp vẫn tiếp tục thất bại trong việc ngăn chặn các cuộc khủng bố (tuy có những thành tựu đạt được nhất định). Nước Pháp chưa chú trọng rằng cuộc chiến chống khủng bố Hồi giáo cực đoan thực chất là cuộc chiến về mặt tư tưởng và lý luận của nước này. Nước Đức cũng thiếu sự đồng bộ và nhất quán giữa các cơ quan trong cuộc chiến chống khủng bố.

Tiểu kết

Trong chương 2, luận án đi sâu phân tích quá trình EU giải quyết vấn đề Hồi giáo trên hai phương diện: *Trên phương diện hội nhập của cộng đồng Hồi giáo*, cho đến nay, EU vẫn chưa đưa ra một chính sách hội nhập chung. Chính sách hội nhập chủ yếu thuộc về trách nhiệm của các nước thành viên hơn là trách nhiệm của EU. Về thực tiễn triển khai chính sách, EU chưa thật sự quan tâm tới vai trò của

tôn giáo trong việc định hình tiến trình hội nhập và mong muốn họ theo giá trị châu Âu hơn là quan tâm đến văn hóa riêng của họ. *Trên phương diện chống khủng bố Hồi giáo cực đoan*, chính sách chống khủng bố liên tục được bổ sung, sửa đổi để đáp ứng tình hình. Tuy nhiên, trong chính sách cũng thể hiện sự chông chéo về thẩm quyền và sự chưa thống nhất giữa các nước thành viên. Thực tiễn triển khai chính sách còn nhiều vấn đề như sự hợp tác yếu kém giữa các cơ quan tình báo; sự bất cập của thể chế tư pháp; sự bất đồng trong chiến lược hợp tác với các nước Hồi giáo.

CHƯƠNG 3: TRIỂN VỌNG EU GIẢI QUYẾT CÁC VẤN ĐỀ HỒI GIÁO ĐẾN NĂM 2030 VÀ MỘT SỐ KHUYẾN NGHỊ

3.1. Cơ sở dự báo

3.1.1. Sự phát triển của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan trên thế giới và triển vọng giải quyết.

3.1.1.1. Sự phát triển của chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan trên thế giới. Chủ nghĩa khủng bố nói chung và chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo nói riêng được dự báo ngày càng hoành hành khốc liệt, man rợ và tàn bạo hơn. Từ hoạt động có chương trình, có tính toán sang kêu gọi các phần tử cực đoan hành động đơn lẻ, sử dụng các vật dụng thông thường gây sát thương cao. Những kẻ khủng bố không ngừng “thánh hóa” hệ tư tưởng và chủ trương xây dựng một “biểu tượng tinh thần khủng bố” toàn cầu.

3.1.1.2. Triển vọng giải quyết vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan trên thế giới. Cuộc chiến chống khủng bố Hồi giáo cực đoan trên thế giới sẽ còn nhiều khó khăn và diễn biến ngày càng phức tạp do: những kẻ khủng bố Hồi giáo cực đoan ngày càng phát triển “chủ nghĩa khủng bố mạng”; phần tử khủng bố Hồi giáo “con sói đơn độc” len lỏi khắp nơi trên thế giới, phát động các cuộc tấn công liều chết; chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan ngày càng tác động mạnh vào thanh niên, thậm chí là trẻ em những tầng lớp dễ bị tổn thương và khó định hướng nhất.

3.1.2. Xu hướng phát triển của cộng đồng Hồi giáo tại EU. Tới năm 2030, cấu trúc của cộng đồng Hồi giáo sẽ có những thay đổi lớn do sự gia tăng của giới trẻ trong cộng đồng này. Thêm vào đó, những người Hồi giáo mới nhập cư vào EU kể từ sau cuộc khủng hoảng di cư tỵ nạn cũng sẽ góp phần làm thay đổi cục diện của cộng đồng này tại Liên minh. Xu hướng cực đoan hóa của một bộ phận cộng đồng Hồi giáo tại EU cũng được cho là đáng lo ngại và có thể sẽ gia tăng bởi ngoài những nguyên nhân nội sinh như thất nghiệp, bị gạt ra ngoài lề xã hội còn có những nguyên nhân ngoại sinh như sự lôi kéo và tài trợ, hứa hẹn của IS.

3.1.3. Tác động của tình hình EU sau Brexit đến quá trình giải quyết vấn đề Hồi giáo của Liên minh

3.1.3.1. Khả năng đoàn kết và thay đổi của EU sau Brexit. Khả năng đoàn kết của EU sau Brexit sẽ ảnh hưởng đến quá trình giải quyết vấn đề Hồi giáo của EU. Tuy nhiên, khả năng đoàn kết của EU sau Brexit không mấy khả quan là do những hệ lụy không mong muốn mà Brexit để lại. Đó là Brexit có thể tạo hiệu ứng domino khiến các quốc gia khác cũng muốn trưng cầu dân ý rời khỏi EU. Brexit đã góp phần làm cho xu thế dân tộc và chủ nghĩa ly khai trở lại, cùng với nó là xu thế hoài nghi châu Âu gia tăng.

3.1.3.2. Quá trình can dự của EU tại các nước Hồi giáo. Việc can dự của EU tại các nước Hồi giáo đặc biệt là những nước Hồi giáo ở Trung Đông và châu Phi sẽ tạo một cái cơ “chính đáng” cho những kẻ khủng bố Hồi giáo tấn công vào châu Âu và sẽ ảnh hưởng đến triển vọng của quá trình giải quyết vấn đề Hồi giáo ở EU. Tuy nhiên, một số nước EU lại có xu hướng can dự sâu hơn vào cuộc chiến tại Xyri và những bất ổn chính trị ở các nước Hồi giáo khác sau hàng loạt vụ khủng bố đẫm máu từ năm 2015 đến nay tại EU.

3.2. Xu hướng tác động của vấn đề Hồi giáo đối với chính trị EU đến năm 2030 và triển vọng giải quyết

3.2.1 Xu hướng tác động của vấn đề Hồi giáo đối với chính trị EU đến năm 2030

Trên phương diện cố kết cộng đồng, triển vọng của việc gắn kết này không mấy khả quan do vấn đề hội nhập của cộng đồng này khó giải quyết triệt để. Sự chia rẽ trong xã hội EU khi nhìn nhận về cộng đồng này càng thêm sâu sắc hơn bởi việc gia tăng khủng bố Hồi giáo cực đoan và bởi các đảng cánh hữu tại EU ngày càng tận dụng tốt vấn đề Hồi giáo để tranh cử. Bên cạnh đó, EU chưa được chuẩn bị đầy đủ về mặt tư tưởng để hội nhập với các cộng đồng Hồi giáo bên ngoài khi họ đến sinh sống tại châu Âu sau cuộc khủng hoảng di cư – tỵ nạn.

Trên phương diện thực hiện chủ nghĩa thế tục, triển vọng của việc thực hiện chủ nghĩa thế tục đối với cộng đồng Hồi giáo tại EU sẽ tiếp tục khó khăn vì vấn đề này được coi là khác biệt cơ bản nhất đối với cả hai cộng đồng. EU không bao giờ từ bỏ các nguyên lý thế tục của họ. Trong khi, đối với cộng đồng Hồi giáo từ trong lịch sử của cộng đồng cho đến nay, tôn giáo là toàn bộ phương cách sống của họ.

Trên phương diện đảm bảo an ninh, khủng bố Hồi giáo cực đoan sẽ tiếp tục tạo nên những thách thức an ninh tại EU. *Thứ nhất*, người dân EU sẽ tiếp tục cảm thấy bất an khi luôn thường trực nguy cơ về khủng bố do những kẻ Hồi giáo cực đoan tiến hành. *Thứ hai*, số lượng người thiệt mạng trong các vụ khủng bố Hồi giáo cực đoan tuy chưa đạt tới mức cao như các vụ khủng bố năm 2004, 2005 nhưng đang có xu hướng tăng dần. *Thứ ba*, khủng bố Hồi giáo cực đoan tiếp tục tạo nên thách thức đối với việc đảm bảo an ninh của các nước Schengen.

Trên phương diện thay đổi hệ thống chính trị, triển vọng của những đảng cực hữu có tư tưởng đề cao chủ nghĩa dân tộc và bài nhập cư, đặc biệt là bài Hồi giáo sẽ khá sáng sủa. Thậm chí, những đảng này

còn có thể thách thức vị thế của các đảng truyền thống đang cầm quyền của EU. Sự thoái trào của các đảng cánh tả sẽ tiếp tục tiếp diễn khi những vấn đề nhập cư, khủng bố Hồi giáo cực đoan vẫn tiếp tục là vấn đề nhức nhối và các đảng này không đưa ra được giải pháp hiệu quả.

3.2.2 Triển vọng giải quyết vấn đề Hồi giáo tại EU đến năm 2030

3.2.2.1. Đối với việc hội nhập của cộng đồng Hồi giáo. Ba kịch bản hội nhập của cộng đồng Hồi giáo được tính tới là: (1) xung đột tôn giáo – xã hội; (2) tồn tại “song song”, tách biệt; (3) hội nhập tôn giáo – xã hội trong EU. Trong ba kịch bản, kịch bản số hai có khả năng diễn ra cao hơn do đặc điểm sống trong những vùng đường như chỉ dành riêng cho cộng đồng Hồi giáo nên khả năng cộng đồng này hội nhập toàn diện vào dòng chảy xã hội EU dường như còn rất hạn chế. Ngoài ra, cộng đồng này lại trung thành tuyệt đối với đức tin và giá trị của Hồi giáo nên cũng làm cho quá trình hội nhập diễn ra chậm hơn.

Đến năm 2030, có lẽ Pháp là nước có ít triển vọng nhất trong việc hội nhập cộng đồng Hồi giáo bởi nước Pháp sẽ không bao giờ từ bỏ nguyên tắc thế tục - nguyên tắc đã vô tình làm cho cộng đồng Hồi giáo tại Pháp có cảm giác bị phân biệt đối xử. Tại Đức, quá trình hội nhập người Hồi giáo trong thời gian tới sẽ khó khăn hơn do nước này có đông người Hồi giáo mới xin cư trú qua con đường nhập cư – tỵ nạn và sự nổi lên mạnh mẽ của các đảng cực hữu theo tư tưởng bài nhập cư.

3.2.2.2. Đối với việc chống khủng bố Hồi giáo cực đoan. Ba kịch bản đối với việc chống khủng bố Hồi giáo có thể xảy ra là: (1) chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan sẽ suy yếu, thậm chí bị đẩy lùi hoàn toàn; (2) chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan tiếp tục diễn ra với tần suất như hiện trạng; (3) chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan lan rộng, thậm chí vượt ngoài kiểm soát. Trong ba kịch bản, kịch bản số hai có khả năng diễn ra cao hơn. Trong bối cảnh đến năm 2030, kinh tế của EU được dự báo sẽ gặp khó khăn khi Anh ra khỏi EU làm mất đi

nguồn hỗ trợ to lớn cho EU, khủng hoảng nợ công sẽ có thể lan rộng, chưa kể một số nước có tư tưởng rời khỏi EU .... EU sẽ phải tiếp tục chứng kiến những vụ khủng bố đầu đố tại các thành phố lớn bởi những người Hồi giáo thất nghiệp, bất mãn với xã hội. Song chủ nghĩa khủng bố của những kẻ Hồi giáo cực đoan tại EU khó có thể lan rộng mạnh mẽ tại EU bởi EU là một trung tâm quyền lực lớn, có đủ sức mạnh cứng và sức mạnh mềm để ngăn chặn chủ nghĩa khủng bố.

Đến năm 2030, tại nước Đức, vấn đề hội nhập của cộng đồng Hồi giáo diễn ra tốt hơn nên việc ngăn ngừa và chống khủng bố Hồi giáo cực đoan diễn ra hiệu quả hơn. Trong khi đó, việc hội nhập của cộng đồng Hồi giáo tại Pháp lại khó khăn hơn do đặc điểm thế tục có phần “cứng rắn” của Pháp nên triển vọng giải quyết vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan sẽ gian nan hơn.

3.3. Một số khuyến nghị đối với việc EU giải quyết vấn đề Hồi giáo: (1) *trên phương diện kinh tế*, tạo điều kiện cho cộng đồng Hồi giáo có cơ hội công hiến về mặt kinh tế cho xã hội thay vì xa lánh và kỳ thị với họ; (2) *trên phương diện chính trị – xã hội*, EU cần thực hiện khoan dung tôn giáo và tôn trọng sự khác biệt, coi trọng việc ngăn chặn tư tưởng Hồi giáo cực đoan, tranh thủ những người Hồi giáo chân chính; (3) *trên phương diện giáo dục*, EU cần chú trọng việc giáo dục tôn giáo, khuyến khích người Hồi giáo diễn giải Kinh sách phù hợp với bối cảnh xã hội đương đại; (4) *trên phương diện nhập cư và can dự vào các nước Hồi giáo*, EU cần hợp tác với các nước thứ ba để giải quyết vấn đề nhập cư từ gốc; kiểm soát các xung đột quốc tế sát với biên giới của EU, đặc biệt là các xung đột ở khu vực Bắc Phi – Trung Đông; (5) *trên phương diện truyền thông*, chính sách truyền thông về Hồi giáo cần tôn trọng sự thật, tránh sự thiên lệch, quy chụp.

Tiểu kết

Chương 3 đã nêu triển vọng EU giải quyết các vấn đề Hồi giáo đến năm 2030 như sau: *Đối với việc hội nhập của cộng đồng Hồi giáo trong thời gian tới*, EU sẽ phải đối mặt với nhiều thách thức hơn khi khủng bố Hồi giáo cực đoan đang trở thành nỗi ám ảnh ngày càng lớn đối với công dân của liên minh này và các đảng cực hữu đang phát triển mạnh, vận động cho một châu Âu đi theo chủ nghĩa dân tộc và bài nhập cư. *Đối với việc giải quyết vấn đề khủng bố Hồi giáo cực đoan*, EU phải xử lý cùng lúc cuộc chiến chống khủng bố trong khu vực và cuộc chiến chống khủng bố bên ngoài nên tương lai của cuộc chiến này gặp nhiều khó khăn và thách thức lớn. Cuộc chiến này sẽ dai dẳng bởi chống khủng bố Hồi giáo cực đoan đã trở thành vấn đề toàn cầu.

KẾT LUẬN

Đề tài nghiên cứu về *Hồi giáo và chính trị EU* từ đầu thế kỷ XXI đến nay xin khép lại với các kết luận như sau: *Thứ nhất*, vấn đề Hồi giáo tại EU cần được nghiên cứu trong bối cảnh Hồi giáo trên thế giới. Những vấn đề Hồi giáo trên thế giới sẽ tác động đến vấn đề Hồi giáo tại EU, từ đó tác động đến chính trị của EU. *Thứ hai*, vấn đề Hồi giáo tại EU được phân tích trên hai phương diện: phương diện hội nhập của cộng đồng Hồi giáo và phương diện chống khủng bố Hồi giáo cực đoan. Đây là hai vấn đề Hồi giáo tạo nên nhiều thách thức đối với quá trình nhất thể hóa của EU. *Thứ ba*, cách thức EU giải quyết vấn đề Hồi giáo cho thấy sự thiếu đồng bộ giữa cấp liên minh và cấp quốc gia. Hay nói cách khác, song song với quá trình nhất thể hóa luôn tồn tại quá trình quốc gia hóa cao độ. Trong những cách thức ấy, chính sách hội nhập và chính sách chống khủng bố được coi là những biện pháp chủ yếu trong việc giải quyết vấn đề Hồi giáo tại EU. *Thứ tư*, triển vọng EU giải quyết vấn đề Hồi giáo đến năm 2030 được cho là không mấy khả quan. Những gì đang diễn ra trên thế giới và tại EU hiện nay cho thấy bài toán này khó có thể giải quyết.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ

1. Trần Thị Hương (2012), “Vấn đề nhập cư ở EU hiện nay: Thực trạng và chính sách”, *Nghiên cứu quốc tế*, số 4(91), 12/2012, tr.227-241.
2. Trần Thị Hương (2014), “Tác động của vấn đề người Hồi giáo nhập cư đến chính sách đối ngoại của EU”, *Tạp chí Đối ngoại*, số 5/2014 (55), tr.19-24.
3. Trần Thị Hương (2014), “EU với việc bảo tồn bản sắc văn hóa trong bối cảnh Hồi giáo nhập cư”, *Nghiên cứu quốc tế*, số 3(98), 9/2014, tr.235-257.
4. Trần Thị Hương (2014), “Tác động của Hồi giáo nhập cư đến văn hóa bản địa EU”, *Nghiên cứu châu Âu*, số 4(162), tr.57-69.
5. Trần Thị Hương (2015), “Một số đặc điểm của thế giới Islam giáo hiện nay”, *Nghiên cứu tôn giáo*, Quyển 17, số 6(144), 6/2015, tr.109-122.
6. Trần Thị Hương (2015), “Vai trò của Hồi giáo trong nền chính trị quốc tế hiện nay”, *Nghiên cứu quốc tế*, số 3(102), 9/2015, tr.175-189.
7. Trần Thị Hương (2015), “Cộng đồng Hồi giáo ở Liên minh châu Âu (EU) hiện nay”, *Nghiên cứu châu Âu*, số 8(179), tr.52-60.
8. Trần Thị Hương (2016), “Tác động của chính trị quốc tế hiện nay đến thế giới Hồi giáo”, *Tạp chí Đối ngoại*, số 5/2016(79), tr.26-32.
9. Trần Thị Hương (2016), “Chính sách hòa nhập cộng đồng Hồi giáo của EU hiện nay”, *Nghiên cứu châu Âu*, số 3(186), tr.21-31.
10. Trần Thị Hương (2016), “The role of Muslim world in contemporary world politics”, trong cuốn sách *Arab and Muslims world in International Relations*, biên tập bởi Rafal Ozarowski và Wojciech Grabowski, NXB. Wydawnictwo Rambler, Warsaw, Ba Lan, 2016, p.15-37.
11. Trần Thị Hương (2016), “Islamic Terrorism in the contemporary context”, trong cuốn *E-Proceeding of the 4th International Conference on Social Sciences Research 2016*, kỷ yếu hội thảo quốc tế “the 4th International Conference on Social Sciences Research 2016 (ICSSR 2016)”, tại Kular Lumpur, Malaysia, vào ngày 18-19 tháng 7 năm 2016.
12. Trần Thị Hương (2017), “Nạn bài Hồi giáo tại Liên minh châu Âu (EU) hiện nay”, *Tạp chí đối ngoại*, Số 90 (4/2017), tr.27-32.
13. Trần Thị Hương (2017), “Chủ nghĩa khủng bố Hồi giáo cực đoan” tại Pháp hiện nay”, *Nghiên cứu châu Âu*, Số 3(198), tr. 16-25.